

ները տեղն 'ի տեղը դեռ չեն իմացուած . միայն յայտնի է որ խիստ ուժովու կատաղի է, այնչափ որ ինչուան մարդու վրայ ալ կըյարձակի կրսեն, և կըյատմեն քանի մը հոգւոյ համար՝ որ բռնելէն ետեւ անոնց գլխուն գանկը կտուցովը ծակեր է : Եւ ի վարմանալին ան է որ նաեւ կատաղի գազաններու վրայ կըյարձակի կրսեն . բայց բուն իրեն որսը դանդաղ չորքոտանին են, որ անտառներու մէջ ծառերուն վրայ կանցընեն օրերնին, ու նաեւ եղնիկներ ու կապիկներ . ասոնք սպաննելէն ետեւ՝ կառնէ իր բոյնը կըտանի կուտէ : Եւ արծուին թւերը կարճ և քիչ մը ուրիշ ձեով ըլլալուն, թէպէտ և անընդհատ երկայն ատեն կըթռչի, բայց մէկալարծիւներուն պէս բարձր ու արագ չըկրնար թռչիլ . անոր համար ալ թռչուններու ետեւէն չիյնար, հապա անանկ կենդանիներու վրայ կըյարձակի որ դիւրաւ չեն կրնար փախչիլ : Եւ որ աս սոսկալի թռչունը իրեն բուն երկիրներն ալ շատ չգըտնուիր . ապա թէ ոչ, իրեն ձեռքէն շուտով կըհասնէին ան անտառներուն կենդանիները :

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՂԱԲԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Ղարաֆալի վրայ :

Ղարաֆալի ինչ է :

— Բաղաբական տնտեսութեան վրայ գրողները այլևայլ կարծիքներ ունին աս բանիս վրայ : Ոմանք կրսեն թէ դրամագլուխ՝ ըսելով միայն ըստակ պէտք է հասկընալ . ոմանք ալ թէ դրամագլուխ կամ պարզաբար գլուխ պէտք է սեպել ոչ միայն ան ստակը որ վաճառականութեան կամ

արհեստի մը ձեռք զարնելու համար հարկաւոր է, հապա նաեւ ան ամէն բաները որ նոր հարստութեան մը պատճառ կրնան ըլլալ, ինչպէս շէնքերը, գործիքները և այլն : Յայտնի բան է թէ աս երկու կարծիքներուն առջինը հասարակ ու ռամկական է, իսկ երկրորդը ուսումնական ու աւելի ճիշդ :

— Ղարաֆալի դրամագլուխը, և երկրորդական դրամագլուխը ինչ տարբերութիւն ունին :

— Ղարաֆալի մը ձեռք զարնել ուզողը դնէնք թէ ձեռքը այսչափ ստակ ունի, և անով իր աշխատանքին հարկաւոր եղած նիւթերն ու գործիքները կըգնէ . աս ստակը դրամագլուխ է : Բայց ան կտորն որ պատրաստ ըստակ մնացած է, և ան վաճառքներն որ ստեղծուած են ու ծախուելու վրայ են՝ կըսուի փոփոխական դրամագլուխ . իսկ ան շէնքերը, գործիքները, կահ կարասիքը որ ստեղծուած է կալմասովը գնուած են, կըսուին հաստատուն դրամագլուխ : Եւ անկով թէպէտ աս երկու տեսակ դրամագլուխները իրարմէ տարբեր են, բայց ամէն արհեստներու և ամէն տեսակ վաճառականութե մէջ կըգտնուին . և առանց ասոնց ամենեւին վաստակ ու առուտուր չըլլար :

— Ղարաֆալի չփրճացընելուն հընարքը ո՞րն է :

— Երբոր դրամագլուխով մէկ բան մը շինուած կամ գործուած է, նոյն ըստակը պէտք է որ ան շէնքին կամ բանուածքին մէջ ամբողջ գտնուի . չէնէ այնպիսի շինուածքները իրենց արժէքէն աւելի կըծանրանան իրենց տիրոջը : Եւ կը իր բերքերը ծախելէն ետքը՝ երբոր անոնց բոլոր գինը կըգործածէ ու կըփրճացընէ, քիչ ատենէն ինքնալ կըփրճանայ . միայն իրեն հաստատուն դրամագլուխ մէկ մասը ձեռքը կըմնայ, ու նոր վաստակին դուռը բոլորովին կըգոցուի : Եւ որ դրամագլուխն պակասութիւնը ծախած բաներուն գնովը լեցընէ, ու մնացած

վաստակը իրեն հարկաւորութեանը կամ գուարձութեանը բանեցընէ, ոչ կը հարըստնայ և ոչ կաղքըտնայ: (Ժ) Է որ ըրած վաստակին մէկ կտորը դրամագլխին վրայ զարնէ, կը հարըստնայ, և օրէ օր վաճառականութիւնը կամարհետը ծաղկեցընելով ալ իր խելքն ու գործունէութիւնը աւելի յայտնի կընէ:

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Վէշ — աղէկ դաստիարակութիւն առած որոյ մէկէ օրինակ:

ԻՍԱԼԻԱՅԻ քաղաքներէն մէկուն մէջ բաւական հարստութիւն ունեցող մարդ մը կար մօտ տարիներս, որ իր մէկ հատիկ տղան յանձներ էր աղքատ կնկան մը որ հոգայ ու մեծցընէ: Տղուն ծնողքը առանց նայելու որ բարեկիրթ ու առաքինի ըլլայ ան կինը, հապա միայն թէ աժան ու քիչ ստակով ըլլայ, բարկասիրտ ու ախտաւոր դաստիարակի մը հանդիպեցան, որ միայն իր շահուն համար կը ծառայէր՝ չէ թէ տղան աղէկ մեծցընելու ու կրթելու համար: Նոռ զացը առջև ասիկայ տղուն վրայ ամէն կերպով խնամք ու գութ կը ցուցընէր, ու իբր թէ անոր աղէկութիւնը կուզէր. իսկ մինակ եղած ժամանակ կը բոլորովին անոր ներհակ. երբեմն կը վախցընէր տղան, երբեմն կը բարկացընէր, երբեմն ալ չափէ դուրս կը շնչէր՝ կը փայփայէր: (Ժ) Է որ մայրը լսէր տղուն լալը, կը բարկանար դաստիարակին. ան ալ նեղանալով աւելի անհոգութեամբ կընայէր տղուն, ու կը թողուր որ ուզածը ընէ. երբեմն մօրմէն անուշեղէն կուզէր տղուն համար, որպէս զի ցուցընէ թէ տղուն վրայ աղէկ հոգ կը տանի. ասանկով տղան սկսաւ ըլլալ փափկասէր, անհամբեր ու բարկասիրտ: Երբոր տղան կաթէ կտրեցին, սկսան փափուկ

բաներով կերակրել զինքը. նայեցան որ հասարակ կերակուրներու ալ վարժեցընեն. անոր համար վեց եօթը տարեկան եղած ատենը երբոր ուրիշ կերակուրներ կուզէին տալ՝ անիկայ վարժած չըլլալով չէր ուտէր, ուրիշ համով կերակուրներ կուզէր. ծնողքն ալ տեսնելով որ ճար չկայ՝ ուզած բաները կուտային:

Ենթացածին պէս կերթար մօրմէն ուտելու բան կուզէր. ան ալ զինքը չլացընեմ լսելով՝ ուզածը կուտար. ետքը սեղանի վրայ ալ թէ որ քիչ մը ախորժակ՝ չունենար՝ կը ստիպէին որ ուտէ: Այլ երջապէս այնպէս անկարգ կերպով մեծցուցին տղան որ եղաւ շատակեր, կամապաշտ ու տկար մարմնով: Երբ օրուան մէջ բանը գործը ուրիշ բան չէր, բայց եթէ ուտել, խմել, խաղալ ու չարութիւններ գէշ ընկերներէ չէին զգուշացընէր լսելով թէ դեռ պղտիկ է, ինչ չար օրինակ պիտի առնէ անոնցմէ. ուսմունք ալ չէին սորվեցընէր՝ դեռ տղայ է, խելքը բացուած չէ լսելով. որով եղաւ ծոյլ, աշխատանքէ փախչող ու բթամիտ: Հոգեւոր բաներու մէջ տղան կրթելու ալ ամենեւին հոգ չըրին, ոչ հարկաւորաղութները և ոչ քրիստոնէի մը առաջին գլխաւոր պարտքերը սորվեցուցին. հապա միայն թէ երեսը խաչակնքել ժամ երթալ և ուրիշ մէկ քանի մանր մունր բաներ: Ենթ որ համար երբոր տղուն խելքը բացուեցաւ, առաքինութեան անունը միայն գիտէր, իսկ իր գործքերուն կանոն՝ խելքին փլած բանն էր. աղօթքէ կը փախչէր, իսկ աշխատանքին և ուսմունքին անունն ալ չէր ուզէր լսել: Եւ բաներս տեսնելով ծնողքը սկսան տագնապիլ, աղաչել, յորդորել, սաստել, ամէն հոգ ընել որ իրենց տղան բան սորվի, մարդ ըլլայ. բայց ինչ շահ. բանը բանէն անցեր էր, ու ամէն մոլութիւն իրեն սովորութիւն ու բնութիւն դարձեր